

Nasi Mistrzowie/Our Masters

Wspomnienie o Profesorze Zygmuncie Świechowskim

In memory of Professor Zygmunt Świechowski

Z głębokim smutkiem przyjęliśmy wiadomość o śmierci prof. Zygmunta Świechowskiego. W ciągu długiego życia Profesor współpracował z wieloma osobami, dla wielu stał się wzorcem i niepodważalnym autorytetem. Także dla mnie. Moje pierwsze kontakty z Profesorem sięgają już lat 80. ubiegłego stulecia. Zacieśnienie naszej współpracy nastąpiło od roku 2003, gdy wraz z Nim i prof. Robertem Kunklem rozpoczęliśmy realizację projektu badawczego dotyczącego średniowiecznej architektury cysterskiej w Małopolsce. Efektem tych prac była wspólna książka wydana w 2008 r. pt.: *Architektura opactw cysterskich. Małopolskie filie Morimond* [1]. Realizacja wspomnianego projektu trwała blisko 5 lat – na tyle długo, by wspólna praca stała się przygodą przeżywaną w szerszym gronie, żartobliwie nazwanym grupą ZERo od imion autorów książki (il. 1).

Il. 1. Grupa ZERo w 2005 r. Od lewej: prof. Zygmunt Świechowski, prof. Ewa Łuzyniecka i prof. Robert Kunkel (fot. E. Świechowska)

Fig. 1. ZERo Group in 2005. Od lewej: Professor Zygmunt Świechowski, Professor Ewa Łuzyniecka and Professor Robert Kunkel (photo by E. Świechowska)

It is with the deepest sadness that we learned that Professor Zygmunt Świechowski passed away. During his long life Professor worked with many people and for many people he was a pattern to follow and unquestioned authority. Also for me. My first contacts with Professor go back as far as the 1980s. We cooperated closer since 2003 when together with Professor Robert Kunkel we started the research project regarding the medieval Cistercian architecture in Małopolska. This work resulted in a book *Architektura opactw cysterskich. Małopolskie filie Morimond* (*The architecture of Cistercian abbeys. Morimond filiations in Little Poland*) published in 2008. We worked on that project for about five years – long enough for the work to turn into an adventure experienced by a bigger group of people than just the three of us – the group that we nicknamed ZERo after the first names of the book's authors (Fig. 1).

I learned a lot just from looking at Professor Świechowski work. When the project started Professor had already been working on Cistercian architecture for almost fifty years and it seemed that he would just sit at the desk and do some editing to his earlier texts. Nothing like that. He would be excited about going to libraries, visiting archives and the specific sites that we studied. With great passion he would take new photographs, complete descriptions and observations. He was then already 82 but he still had the spirit of a student fascinated again with Cistercian architecture. I will always remember Professor walking fast with his camera and taking pictures (Fig. 2). Professor himself talked about it in 2008: *It is, after all, a safe and healthy profession spent in the attics and on the towers where the only danger one can face comes from the spiders disturbed by intruders destroying their webs, scared bats flying away or owls blinded with the flashlight. Climbing ladders, scaffoldings or rickety stairs and squeezing through narrow passages improves physical fitness* [2, p. 88].

Obserwacja pracy Profesora Świechowskiego była dla mnie wielce pouczająca. W chwili rozpoczęcia projektu Profesor zajmował się architekturą cysterską już blisko 50 lat i wydawało się, że po prostu usiadzie przy biurku, by trochę poprawić wcześniejsze teksty. Nic z tego. Z pełnym zapałem wyruszył do bibliotek, archiwów i opracowywanych obiektów. Z pasją wykonywał aktualne fotografie, uzupełniał opisy i obserwacje. Miał wówczas 82 lata i duszę studenta zafascynowanego po raz kolejny architekturą cysterską. Widok Profesora szybko chodzącego z aparatem fotograficznym jest moim głównym wspomnieniem z tego okresu (il. 2). Sam Profesor mówił o tym w 2008 r.: *Wspinaczka po drabinach i rusztowaniach, zniszczonych schodach, przeciskanie wąskimi pasażami sprzyja dobrej kondycji fizycznej. Na poddaszach i w wieżach można spotkać najwyżej pajęki rozwścieczone porwaną przez intruza pajęczą siecią albo spłoszone nietoperze wlatujące z łopotem skrzydeł, czy sowy oślepięte blaskiem flesza* [2, s. 88].

Kontakt z Profesorem uzmysłowił mi także, że cechą wytrawnego badacza jest jego nieustająca dociekliwość i pokora wobec własnej wiedzy. Wypracowanie takiej cechy jest możliwe tylko wtedy, gdy potrafimy zachować w sobie pierwotną fascynację i pasję poznawania. Jeszcze raz posłużę się słowami Profesora: *Nagrodą tkwiącą immanentnie w działalności badacza architektury są niezrównane przeżycia natury estetycznej, jakie daje bezpośredni, nie tylko wizualny, ale także haptyczny kontakt z dziełem architektury. Wielką satysfakcję przynoszą drobne odkrycia – rejestracja nieuwzględnianych cech, których suma pozwala niekiedy na rewizję dotychczasowych poglądów na temat takiej czy innej budowli, jej pierwotnego kształtu i chronologii* [2, s. 88].

Znajomość z Profesorem zaowocowała także Jego współpracą z pismem naukowym Wydziału Architektury Politechniki Wrocławskiej „Architectus” – od 2003 r. brał udział w pracach redakcji naukowej periodyku. Publikował także wielokrotnie na łamach pisma. W 2011 r. ukazał się jego artykuł dotyczący katedry w Bath, będący wynikiem fascynacji Profesora późnogotycką architekturą katedr angielskich [3].

Efektom moich kontaktów zawodowych z Profesorem był również Jego aktywny udział w działaniach Komisji Historii i Konserwacji Architektury Sakralnej PKN ICOMOS, której członkiem został w momencie jej powstania w 2006 r. [4]. Aktywnie uczestniczył w cyklu seminariów naukowych *Autentyzm w badaniach i konserwacji architektury*, organizowanych przez tę komisję i Wydział Architektury Politechniki Warszawskiej. W 2013 r. zaprezentował referat dotyczący wybranych przykładów konserwacji romańskiej rzeźby architektonicznej we Francji, a w 2015 r. omówił odbudowę katedry w Bagrata w Kutaisi (Gruzja) jako przyczynek do problematyki rekonstrukcji (il. 3). W 2014 r. Profesor wziął także udział w trzeciej międzynarodowej konferencji z cyklu *Forum scientiae cisterciense*, organizowanej przez komisję w klasztorze cysterskim w Trzebnicy. Przedstawił tam referat wskazujący na odmienną architekturę kościoła trzebnickiego od kanonów architektury cysterskiej [5].

Il. 2. Profesor Zygmunt Świechowski w klasztorze cysterskim w Sulejowie w 2005 r. (fot. R. Kunkel)

Fig. 2. Professor Zygmunt Świechowski at the Cistercian monastery in Sulejów, 2005 (photo by R. Kunkel)

My contact with Professor made me realize also that one of the qualities of an expert scholar is his unstoppable inquisitiveness and humbleness in respect of his own knowledge. It is possible to develop such a feature only when you can keep the original fascination and passion to discover new things. Let me once again use Professor's words: *The reward which is immanently connected with the work of an architecture researcher is the incomparable esthetic experiences provided by the direct, and not only visual but also haptic contact with a work of architecture. A great satisfaction comes from small discoveries – registering unaccountable features whose compilation sometimes causes a revision of former views on a specific building, its original shape and chronology* [2, p. 88].

Knowing Professor resulted also with his cooperation with the scientific journal “Architectus” – since 2003 he worked with its editorial staff and also published numerous articles in the periodical. In 2011, it published his article on English architecture of the cathedral in Bath, which was the result of his fascination with late-Gothic architecture of English cathedrals [3].

As a result of our professional contacts Professor also actively participated in the work of the Committee for History and Conservation of Sacred Architecture at PKN ICOMOS, where he became a member when it was established in 2006 [4]. He actively participated in the series of scientific seminars *Authenticity in Research and Conservation of Architecture*, organized by the Committee. In 2013, he presented a paper on selected examples of conservation of Romanesque architectural sculpture in France,

II. 3. Wystąpienie Profesora na warszawskim seminarium naukowym ICOMOS-u 24 października 2015 r. (fot. E. Łużyniecka)

Fig. 3. Professor speaking at Warsaw scientific seminar ICOMOS, 24 October 2015 (photo by E. Łużyniecka)

Opisane ostatnie lata aktywności naukowej Profesora to tylko oczywiście niewielki wycinek barwnego życia zawodowego [2]. Profesor urodził się w 1920 r. w Wilnie, w latach 1928–1933 uczęszczał do polskiego gimnazjum w Poniewieżu, a w latach 1934–1939 do gimnazjum im. Sułkowskich w Rydzynie. W roku 1945 zaczął studiować historię sztuki na uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM) pod kierunkiem prof. Szczęsnego Dettlaffa. W latach 1945–1947 pracował jako asystent w dziale grafiki Muzeum Wielkopolskiego, w latach 1947–1948 był asystentem katedry Historii Sztuki UAM. Stopień magistra otrzymał w 1948 r. na podstawie pracy pt. *Architektura granitowa Pomorza Zachodniego*, rok później został asystentem w Zakładzie Architektury Polskiej Politechniki Warszawskiej, w roku 1950 obronił pracę doktorską pt. *Opactwo cysterskie w Sulejowie*. Pracując na uczelni, w latach 1951–1963 był równocześnie dyrektorem działu studiów i dokumentacji w Państwowym Przedsiębiorstwie Pracowni Konserwacji Zabytków (PP PKZ). Po przyznaniu w roku 1955 tytułu docenta Profesor objął kierownictwo sekcji konserwacji zabytków w Instytucie Architektury Polskiej Politechniki Warszawskiej. W latach 1956–1957 przebywał na stypendium Centre d'Etudes Supérieures de Civilisation Médiévale. Na stanowisku kierownika Katedry Historii Sztuki na Uniwersytecie Wrocławskim pracował w latach 1963–1978, z pracy tej zrezygnował w związku z objęciem stanowiska kierownika Zespołu do Badań Naukowo-Konserwatorskich w Zarządzie PP PKZ. W roku 1967 Rada Państwa nadała Zygmuntowi Świechowskiemu tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego, a w roku 1986 tytuł profesora zwyczajnego nauk humanistycznych. W latach 1979–1990, przez trzy kadencje, aż do osiągnięcia wieku emerytalnego w 1990 Profesor kierował Instytutem Architektury i Urbanistyki Politechniki Łódzkiej. W roku

and in 2015 he described the rebuilding of Bagrati cathedral in Kutaisi (Georgia) as his contribution to the issue of reconstruction (Fig. 3). In 2014, Professor took part in the third international conference in the series *Forum scientiae cisterciense*, organized by the Committee at the Cistercian monastery in Trzebnica where he presented a paper demonstrating how the architecture of the church in Trzebnica deviates from the canons of Cistercian architecture [5].

The description of Professor's activities over the last three years of life is obviously only a small part of his great professional career [2]. Professor Świechowski was born in 1920 in Wilno. In the years 1928–1933 he attended a Polish junior high school in Poniewież and in the years 1934–1939 the Sułkowski Junior High School in Rydzyn. In 1945, he began to study art history at Adam Mickiewicz University in Poznań under the supervision of Professor Szczęsny Dettlaff. In the years 1945–1947, he worked as assistant in the division of graphic arts at the Greater Poland Museum and in the years 1947–1948 as assistant in the Department of Art History at UAM. In 1948, he was awarded the master's degree on the basis of the thesis entitled *Architektura granitowa Pomorza Zachodniego (Granite Architecture of Western Pomerania)*; a year later he was appointed assistant in the Institute of Polish Architecture at the Warsaw University of Technology; in 1950, he defended the doctoral dissertation entitled *Opactwo cysterskie w Sulejowie (The Cistercian Abbey in Sulejów)*. While working at the university he was appointed (1951–1963) director of the division of studies and documentation at the State Enterprise of Monuments and Sites Preservation Shops. In 1955, after the title of assistant professor was conferred upon him Z. Świechowski took the position of the head of monuments and sites preservation section at the Institute of Polish Architecture at the Warsaw University of Technology. In the years 1956–

1991 został prezesem Stowarzyszenia „Patria Polonorum” – organizacji stowarzyszonej z „Europa Nostra”. W latach 1995–2000 kierował programem badawczym Ministerstwa Kultury i Sztuki „Tysiąclecie Zjazdu Gnieźnieńskiego”, a w 2002 r. organizował wystawę w Brugii na temat polskiego wkładu w konserwację zabytków na terenie Ukrainy i Białorusi.

Od wczesnej młodości zainteresowania naukowe Profesora były ukierunkowane na problematykę historyczną i dawną sztukę. Jako nastolatek dokumentował kapliczki i krzyże drewniane towarzyszące licznie zagrodom wiejskim na rodzinnej Żmudzi. W latach 30. XX w. były one niszczone podczas komasacji gruntów, co prowadziło do likwidacji wsi „ulicówek” na rzecz wsi o zabudowie rozproszonej. Planowane studia uniwersyteckie z historii sztuki zostały podjęte z wieloletnim opóźnieniem spowodowanym wybuchem drugiej wojny światowej. Jednak intensywna praca Profesora wpłynęła na skrócenie okresu studiów na Uniwersytecie Poznańskim do trzech lat, a także umożliwiła podjęcie pracy w muzeum i na uniwersytecie w charakterze asystenta.

W okresie tym Profesor zafascynowany średniowieczną architekturą tzw. Ziemi Odzyskanych opracował „dziewiczy” temat granitowej architektury kościołów parafialnych Pomorza Zachodniego. Równocześnie ściśle współpracował z poznańskim Instytutem Zachodnim i przygotował rozdziały do monografii Pomorza Zachodniego oraz Warmii i Mazur. Powstałe wówczas publikacje na temat europejskiej sztuki romanizmu i gotyku – jako jedyne – na długie lata miały stanowić informację dla starszych roczników gimnazjalnych i studentów kierunków humanistycznych.

Przełomowym momentem w życiu naukowym Profesora była propozycja prof. Jana Zachwatowicza przejścia w charakterze asystenta do Zakładu Architektury Polskiej Politechniki Warszawskiej. W zakładzie tym Profesor brał udział w przygotowaniu pierwszej wersji albumu architektury polskiej (za co otrzymał dyplom honorowy Wydawnictw Technicznych) i jednocześnie pracował nad wydaniem pierwszego tomu historii architektury polskiej według programu Oskara Sosnowskiego oraz gromadził materiały dotyczące architektury cysterskiej Małopolski, co zakończyło się obronioną rozprawą doktorską na temat opactwa w Sulejowie. Od tej pory najpilniejszym zadaniem badawczym Profesora było uzyskanie w miarę pełnej ewidencji zabytków budownictwa murowanego, wzniesionych do połowy XIII w. Pierwszą próbą takiej pracy była monografia pt. *Architektura na Śląsku do połowy XIII wieku*. Koncepcja ta zyskała aprobatę Komitetu Badań nad Początkami Państwa Polskiego PAN. Dzięki pomocy Komitetu w ciągu trzech lat (1953–1956) Profesor opracował katalog pt. *Budownictwo romańskie w Polsce* (wydany w 1963 r.). Publikacja ta odegrała ważną rolę przy tworzeniu programów badawczych i konserwatorskich dotyczących tej gałęzi budownictwa. Dzięki obszernemu streszczeniu francuskiemu książka trafiła w obieg międzynarodowy, uzyskując pochlebne recenzje zagraniczne.

Przełom polityczny 1956 był także wielkim przełomem w rozwoju naukowym Zygmunta Świechowskiego.

1957, he had a scholarship granted by the Centre d'Etudes Supérieures de Civilisation Médiévale. In the years 1963–1978, he held the position of head of the department of Art History at the University of Wrocław – he resigned when he took the position of head of Research and Preservation Team in the Management Board of the State Enterprise of Monuments and Sites Preservation Shops. In 1967, the State Council conferred upon Professor Świechowski the scientific title of associate professor, and in 1986 the title of full professor of arts. In the years 1979–1990, the Professor headed the Institute of Architecture and Urban Planning at the Technical University of Łódź for three terms of office until his retirement in 1990. In 1991, he became President of the “Patria Polonorum” Association – an organization affiliated with “Europa Nostra”. In the years 1995–2000, he headed the research program of the Ministry of Culture and Art “The Millennium of the Council of Gniezno” and in 2002 he organized the exhibition in Brugge on the Polish contribution to the preservation of monuments and sites in the Ukraine and Belarus.

Since his early youth the Professor's scientific interests were directed towards historical problems and early art. As a teenager he documented road shrines and numerous wooden crosses placed in village homesteads in his homeland of Żmudź. In the 1930s, they suffered destruction during the process of the enclosure of land, which resulted in the liquidation of single road villages for the benefit of dispersed building planning. He began his studies of art history at the university much later than originally planned due to World War II. However, as a result of Professor Świechowski's intensive work he completed the studies at the University of Poznań in three years, started work at the museum and at the university as an assistant. At that time the Professor was fascinated by medieval architecture of the so-called Regained Territories and studied the unexplored subject of granite architecture of parish churches in Western Pomerania. At the same time he closely cooperated with the Poznań Western Institute and wrote some chapters for the monograph on Western Pomerania as well as Varmia and Masuria. The publications written at that time on European Romanesque and Gothic art remained, for many years to come, the only source of information for junior high school and university students of arts.

The proposal offered to him by Professor Jan Zachwatowicz to move as assistant to the Institute of Polish Architecture at the Warsaw University of Technology was the turning point for Zygmunt Świechowski in his scientific career. There, the Professor participated in preparing the first edition of the album of Polish architecture (he received an honorary diploma of the Technical Publications for that); at the same time he was working on the first volume of the history of Polish architecture according to Oskar Sosnowski's program and collecting materials regarding Cistercian architecture of Little Poland, which ended in the defense of his doctoral dissertation on the Cistercian Abbey in Sulejów. Since that moment the Professor's most important research objective was to collect a list of historic masonry buildings, as complete as possible, erected by the middle of the 13th century. The first attempt in that

Stypendia Centre Supérieures de Civilisation Médiévale w Poitiers oraz pomoc londyńskiej rodziny umożliwiły mu roczną podróż po zabytkach architektury romańskiej Francji i Włoch. Była to podróż studyjna, uwzględniająca obiekty mało znane i trudno dostępne. Jednocześnie Profesor nie zaniedbywał tematyki polskiej – opracował rozdziały w wielkiej dwutomowej monografii katedry gnieźnieńskiej oraz napisał liczne artykuły publikowane także za granicą (m.in. w: „Zeitschrift für Österreichische Denkmalpflege”, „Cahiers de Civilisation Médiévale”, „Zeitschrift fuer Kunstgeschichte” i „Zeitschrift für Kunstwissenschaft”).

Jak już wspomniałam, Profesor zajmował się też zachodnią sztuką romańską. W roku 1973 wydał w języku francuskim książkę o rzeźbie architektonicznej pt. *Sculpture romane d’Auvergne*, a dziewięć lat później – przy współudziale Alberta Rizziego i Richarda Hamana – pracę w języku włoskim pt. *Patere e Formelle* z fotografiami półtora tysiąca nieznanymi rzeźb architektonicznych w pałacach weneckich z XI–XIII w. W 1980 r. ukazała się książka Profesora pt. *Sztuka romańska w Polsce* z czterema wersjami obcojęzycznymi.

W latach 90. XX w. Profesor zajął się interpretacją nowych badań archeologicznych, w których uczestniczył jako kierownik czy konsultant (m.in. Trzemeszno, Mogilno, Strzelno). Kontynuował także prace przy nowej wersji katalogu architektury romańskiej, opublikowanego w 2000 r. Przedstawił również nowe spojrzenie na sztukę romańską w książce pt. *Romanizm*, wydanej jako pierwszy tom serii „Sztuka Polska” (2004). W ostatnich latach działalność naukową Profesora zdominowały dwa zagadnienia. Pierwsze to podjęty na nowo po półwieczu temat małopolskich opactw cysterskich. Drugi wątek to datowanie architektury średniowiecznej za pomocą analizy drobin węgla drzewnego 14C, które znajdują się w zaprawach murarskich.

Na przestrzeni kilku dziesiątków lat Zygmunt Świechowski pełnił funkcję redaktora prac zbiorowych, takich jak *Sztuka Pomorza Zachodniego* (1973), *Z dziejów Sztuki Śląskiej* (1978), *Wrocław, jego dzieje i kultura* (1978), *Osadnictwo i architektura ziem polskich w dobie Zjazdu Gnieźnieńskiego* (2000).

Profesor nie tylko w okresie studiów przywiązywał wagę do właściwej popularyzacji wiedzy. W roku 1997 przy udziale wybitnych historyków architektury zainaugurował serię „Szlakami Polskiego Millenium”. Uzewnietrznieniem prac badawczo-naukowych były liczne wykłady w kraju i za granicą m.in. na zaproszenie Sorbony, uniwersytetu londyńskiego, sztrasburskiego, kolońskiego, Centralnego Instytutu Historii Sztuki w Monachium, uniwersytetu w Berlinie. Inną formą promocji stanu badań był aktywny udział w sympozjach i międzynarodowych kongresach historii sztuki. Wymienić tu wypadnie kongresy w Paryżu, Bonn, Granadzie i Bolonii oraz współpracę z wybitnymi historykami sztuki m.in. z profesorami Sorbony Ludwikiem Grodeckim i André Grabarem, z Jerzym Żarnieckim w Londynie, dyrektorem Instytutu Historii Sztuki w Berlinie Otto v. Simsonem, z kolońskim profesorem Krönigiem i jego następcą Gün-terem Bindingiem.

area was the monograph entitled *Architektura na Śląsku do połowy XIII wieku* (*Silesian Architecture until the Middle of the 13th Century*). This conception was approved by the Committee for Research on the Beginnings of the Polish State at the Polish Academy of Sciences. With the help of the Committee it took the Professor three years (1953–1956) to develop a catalog entitled *Budownictwo romańskie w Polsce* (*Romanesque Buildings in Poland*) published in 1963. This work played an important role in developing research and preservation programs regarding this area of building. Due to its extensive summary in French, the book was in the international circulation and was critically acclaimed abroad.

The political breakthrough in 1956 was also a great breakthrough in the scientific career of Professor Świechowski. The scholarship granted by the Centre Supérieures de Civilisation Médiévale in Poitiers and the help of his relatives in London enabled him to go on a year-long trip and visit the historic monuments of Romanesque architecture in France and Italy. On that trip he also visited buildings which are less known and difficult to access. Professor Świechowski did not neglect Polish topics – he wrote some chapters in the great two-volume monograph on the cathedral in Gniezno as well as numerous articles also published abroad (e.g. in “Zeitschrift für Österreichische Denkmalpflege”, “Cahiers de Civilisation Médiévale”, “Zeitschrift für Kunstgeschichte” and “Zeitschrift für Kunstwissenschaft”).

Furthermore, the Professor was also interested in Western Romanesque art. In 1973, he published a book on architectural sculpture entitled *Sculpture romane d’Auvergne* in French and nine years later – together with Albert Rizzi and Richard Haman – he published a book in Italian entitled *Patere e Formelle* with photographs of one thousand and five hundred unknown architectural sculptures in Venetian palaces from the 11th–13th centuries. In 1980, Professor published *Sztuka romańska w Polsce* (*Romanesque Art in Poland*) a book with editions in four languages. In the 1990s, the Professor took to interpreting new archeological research findings in which he participated as head or consultant (e.g. in Trzemeszno, Mogilno, Strzelno). He also continued to work on the new edition of the catalog of Romanesque architecture published in 2000. Also he, presented new views on Romanesque art in the book entitled *Romanizm* (*Romanesque Art*) published as the first volume in the series of “Polish Art” (2004). Over the last few years the Professor’s research activity was dominated by two topics. The first of them taken up after a 50-year-long break deals with the Cistercian abbeys in Little Poland. The other is connected with dating medieval architecture with the use of analysis of carbon 14C particles which can be found in mortars. Over the period of a few decades Professor Świechowski was editor of such joint publications as *Sztuka Pomorza Zachodniego* (*Art of Western Pomerania*, 1973), *Z dziejów Sztuki Śląskiej* (*History of Silesian Art*, 1978), *Wrocław, jego dzieje i kultura* (*Wrocław, its History and Culture*, 1978), *Osadnictwo i architektura ziem polskich w dobie Zjazdu Gnieźnieńskiego* (*Settlements and Architecture of Polish Land in the Times of the Council of Gniezno*, 2000).

Ważnym kierunkiem działań Profesora były także prace w zakresie konserwacji zabytków. Równolegle do zatrudnienia na uczelni pracował w placówkach odpowiedzialnych za ochronę i konserwację zabytków. Początkowo był zastępcą prof. Stanisława Herbsta w biurze studiów historycznych Ministerstwa Kultury, a następnie objął kierownictwo Działu Dokumentacji PP PKZ. Na tym stanowisku przygotował i wdrożył model opracowania naukowego poprzedzającego podjęcie prac konserwatorskich oraz kwestionariusz ich przebiegu. W rezultacie powstało kilka tysięcy dokumentacji zapewniających prawidłowe założenia konserwatorskie planowanych ingerencji budowlanych, a dziś stanowiących cenne źródło. Wiele z tych opracowań było i pozostało pierwszym i jedynym studium naukowym obiektu. Było to niewątpliwie osiągnięcie na tle europejskim. Profesor praktycznie nigdy nie stracił kontaktu z problematyką konserwatorską, biorąc udział w pracach wielu komisji, pełniąc obowiązki przewodniczącego gremium nadzorującego przebieg intensywnej pracy konserwatorskiej w katedrze gnieźnieńskiej w ciągu dziesięcioleci (od 1996 r.). Konsultował także prace konserwatorskie i rewaloryzacyjne w Tumie pod Łęczycą oraz problemy związane z konserwacją i rozbudową Muzeum Architektury we Wrocławiu, osadzonego w kompleksie zabudowy klasztoru pobernardyńskiego.

Profesor zmarł 28 grudnia 2015 r. w wieku 95 lat. Wszyscy, którzy mieli z nim jakikolwiek kontakt, będą go wspominać jako wybitnego uczonego i wielkiego humanistę. Swoje życie sam określał jako spełnione – w czasie odbierania nagrody im. Profesora Jana Zachwatowicza w Sali Wielkiej Zamku Królewskiego w Warszawie w 2008 r. powiedział: [...] *otrzymuję nagrodę za coś, co zostało już i to hojnie wynagrodzone. W moim wieku, kiedy stoję u progu stanu, określanego w dawnej pieśni akademickiej jako molesta senectus – dokuczliwa starość, potwierdzenie, że się coś sensownego w życiu zrobiło, jest bezcenne* [2, s. 89].

Ewa Lużyniecka

The Professor always paid attention to proper popularization, not only during his studies. In 1997, he started the series entitled “On the Trails of Polish Millennium” with the participation of distinguished architecture historians. His scientific research work was presented to the public during his numerous lectures in Poland and abroad in the Sorbonne, University of London, Strasbourg, Cologne, Central Institute of Art History in Munich, University in Berlin. Another form of promotion of his research was his active participation in symposiums and international congresses such as congresses of art history in Paris, Bonn, Granada and Bologna, to name a few, as well as the cooperation with many eminent art historians such as Professor Ludwik Grodecki and André Grabar from the Sorbonne, Jerzy Żarnecki in London, Otto v. Simson, Director of the Institute of Art History in Berlin, Professor Krönig from Cologne and his successor Günter Binding.

The works on the preservation of historic buildings are also an important area of the Professor’s activities. While working at the university he was working in posts responsible for the protection and preservation of historic buildings. At first he was assistant to Professor Stanisław Herbst in the office for historical studies at the Ministry of Culture and later he took the position of Director of Documentation Department at the State Enterprise of Monuments and Sites Preservation Shops. While holding this position he developed and implemented a model of a research paper to precede preservation work and its check list. As a result a few thousand documentations were developed with correct preservation assumptions and planned construction works which are a valuable source today. Many of those studies were the first and still remain the only scientific research of given objects. Undoubtedly it was an achievement on the European scale. The Professor practically never lost touch with the preservation issues, working in numerous preservation commissions holding the position of the chairperson of the committee supervising the process of intensive preservation work in the cathedral in Gniezno since 1996. At present he is consultant of the preservation and renovation works carried out in Tum near Łęczycza, and problems connected with the restoration and extension of the Museum of Architecture in Wrocław which is housed in the building compound of the former Bernardine monastery.

Professor passed away on December 28, 2015 at the age of 95. All those who knew him, or just met him, will remember him as an eminent scholar and a great humanist. He described his own life as complete – when he received Professor Jan Zachwatowicz Award at the Great Hall of the Royal Castle in Warsaw in 2008 said: *I am awarded for something that has already been generously recognized. At my age, when I am about to enter the state which used to be called in an old academic song as molesta senectus – burdensome aging, a confirmation that somebody has done something sensible in life is priceless* [2, p. 89].

Ewa Lużyniecka

Translated by
Tadeusz Szalamacha

Bibliografia/References

- [1] Łużyniecka E., Świechowski Z., Kunkel R., *Architektura opactw cysterskich. Małopolskie filie Morimond/The architecture of Cistercian abbeys. Morimond filiations in Little Poland*, Oficyna Wydawnicza PWR, Wrocław 2008.
- [2] *The presentation of Awards by the Polish National Committee of the International Council on Monuments and Sites (ICOMOS)*, „Architectus” 2008, Nr 2(24), 85–89.
- [3] Świechowski Z., „*The ladder of virtue*” in *Bath Cathedral*, „Architectus” 2011, Nr 1(29), 19–22.
- [4] Komisja Historii i Konserwacji Architektury Sakralnej PKN ICOMOS, <http://www.icomos-poland.org/index.php/pl/materiai-komisji/6-komisja-historii-architektury-sakralnej> [accessed: 10.01.2016].
- [5] Świechowski Z., *Czy kościół cysterek w Trzebnicy był cysterski?*, [w:] E. Łużyniecka, A. Galar (red.), *Dziedzictwo kulturowe cystersów*, Wydawnictwo TART, Wrocław 2014, 21–35.

Streszczenie

Artykuł ten jest próbą przedstawienia sylwetki wybitnego polskiego historyka architektury prof. Zygmunta Świechowskiego, który zmarł 28 grudnia 2015 r. w wieku 95 lat. Zasadniczą część tekstu to omówienie zawodowego życiorysu Profesora, związanego z wieloma środowiskami naukowymi w Polsce i za granicą. Dodatkowym nurtem rozważań są osobiste spostrzeżenia autorki, której pierwsze kontakty z Profesorem sięgają już lat 80. ubiegłego stulecia. Zacieśnienie współpracy nastąpiło od roku 2003, gdy autorka wraz z prof. Świechowskim i prof. Robertem Kunklem rozpoczęła realizację projektu badawczego dotyczącego średniowiecznej architektury cysterskiej w Małopolsce. Konkluzją rozważań jest stwierdzenie, że wszyscy, którzy mieli jakikolwiek kontakt z Profesorem, będą go wspominać jako wybitnego uczonego i wielkiego humanistę.

Słowa kluczowe: Zygmunt Świechowski, nauka, dorobek naukowy

Abstract

This article is an attempt at presenting the distinguished Polish architectural historian – Professor Zygmunt Świechowski who passed away on December 28, 2015 at the age of 95. The major part of the text regards Professor’s professional career connected with a lot of circles of scholars in Poland and abroad. Additionally, the article presents the personal observations of the author who first met Professor in the 1980s. They worked closer since 2003 when together with Professor Świechowski and Professor Robert Kunkel they started the research project regarding the medieval Cistercian architecture in Małopolska. The conclusion of those deliberations is the statement that all those who knew Professor will remember him as an eminent scholar and a great humanist.

Key words: Zygmunt Świechowski, science, academic achievements

Kościół cysterski w Doberanie, wspornik
(fot. E. Łużyniecka)
Cistercian church in Doberan, cantilever
(photo by E. Łużyniecka)